

En ny tyskordbog i Danmark

[Anmeldelse af] Politikens Tysk-Dansk/Dansk-Tysk Ordbog. Politikens Forlag

Farø, Ken Joensen

Published in:
LexicoNordica

Publication date:
2004

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):

Farø, K. J. (2004). En ny tyskordbog i Danmark: [Anmeldelse af] Politikens Tysk-Dansk/Dansk-Tysk Ordbog. Politikens Forlag. *LexicoNordica*, (11), 235-244.

som givmilt delar med sig av sin kunskap. I väntan på nästa upplaga (som kommer att vara kompletterad och förhoppningsvis också innehålla ett register) kan de finska litteraturforskarna och litteraturvännerna glädja sig över ett bra basverk, som inte endast är en nödvändig ordbok utan också inbjuder till nöjesläsning.

Ken Farø

En ny tyskordbog i Danmark

Erik Jensen, Sven Aage Outzen, Karin Bienz: *Politikens Tysk-Dansk/Dansk-Tysk Ordbog*. København: Politikens Forlag 2003.

1. Indledning

Som det tredje fremmedsprog er nu også tysk dækket af Politikens Forlag (en "miniordbog" udkom i 2002), som ellers i mange år har været kendetegnet ved at udgive etsprogsordbøger, ikke mindst *Nu-dansk Ordbog*, som siden 50'erne har været Politikens leksikografiske flagskib. Men nu er tiden altså kommet til fremmedsprogene, som hidtil især Gyldendal har domineret, dog med konkurrence fra Gads Forlag, hvis ordbøger for nylig blev købt af Gyldendal. Den nye tyskordbog (= POL) er tilsyneladende en såkaldt "spin off"-ordbog, idet man har kopieret en del af indholdet af en anden ordbog, nemlig de tyske opslagsord fra det svenske forlag Nordstedts tyskordbog, som så er blevet bearbejdet til danske brugere – en farlig, men rationel og formentlig økonomisk løsning. Det er en "kombi"-ordbog med ordliste både dansk-tysk og tysk-dansk. Den fås med en cd-rom, som er nem at installere og bruge: Man skifter mellem de to dele af ordlisten ved at klikke på et dansk eller tysk flag – her som de fleste andre steder sættes "tysk" åbenbart lig med 'Tyskland'. I alt indeholder ordbogen efter eget udsagn ca. 45.000 opslagsord, fordelt på begge opslagsretninger og hele 846 sider. Sammen med det relativt store format resulterer det i en særdeles slank mikrostruktur og utroligt meget luft mellem artiklerne.

Jeg vil i denne anmeldelse nøjes med at pille 6 temaer ud i form af nedslag, nemlig *boksene, opslagsord og -udtryk, kulturbundne leksemer, eksempler og formuleringer*, og *varians*. Især det første punkt får en del plads, fordi ordbogen (i tysksammenhæng) her udgør et novum i Danmark.

2. Boksene

I leksikografien differentierer man som bekendt mellem rent sproglige og encyklopædiske oplysninger, selv om man aldrig kan skelne helt mellem de to kategorier: Viden om sprog indeholder for en stor del vi-

den om verden(er). Traditionelt har man ikke været så glad for encyklopædisk stof i ordbøger, ud fra den forestilling at det snarere hører leksika end ordbøger til. Men i Gyldendals nye tyskordbog, som udkom forrige år (Farø/Voller 2002 = GYL), var der pludselig en relativt omfattende midtertekst med bl.a. encyklopædiske oplysninger om tysk og de tysksprogede lande. Det blev bemærket af anmelderne, og det har muligvis inspireret Politiken til at indføre et bokssystem med bl.a. encyklopædiske, grammatiske og pragmatiske oplysninger – et system, som allerede kendes fra flere af Munksgaard-ordbøgerne (bl.a. italiensk og spansk), der også er overtaget af Gyldendal. Generelt er bokssystemet en god ide, fordi man i dem kan forklare ting, der ikke altid er mulighed for i den lidt diktatoriske form, en ordbogsartikel udgør; desuden løsner de lidt op for den ellers stramme struktur. For Politiken ser boksene ud til at være et element, der, som forlaget skriver på smudsomslaget, giver ordbogen "et lille ekstra pift af underholdning" – et lidt problematisk motiv efter min mening; man kunne nok komme med bedre argumenter end ren underholdning.

Eksempler på netop nyttige bokse er ordfelterne som fx *bær, fag, familien, tyske helligdage* og *undskyldninger*, som under et hyperonym samler en række hyponymer og deres tyske ækvivalenter. Det understøtter en *indlæringsfunktion*, som går på tværs af ordbogens traditionelle struktur. Samtidig kommer der et element af parlør ind i den (fx *i biografen, hotelværelse* og *posthuset*), der kan være nyttigt for nogle brugere. Det er også helt fint at få små leksikonartikler om de enkelte (semi-)tysksprogede stater, delstater og hovedstæder. Og udmærket med historiske og kulturelle personligheder og litterære figurer (fx *Faust* og *Tell*) beskrevet med et par linjer, såfremt de spiller en rolle for forståelsen af diskursen i det tysksprogede område. Selv *Michael Ende* og do. *Schumacher* er nævnt, hvad der må siges at være en demokratisering af kulturen. En del af boksene mener jeg dog er decideret uvedkommende for en tyskordbog for danskere (som forlaget eksplicit og fint gør opmærksom på er målet): Er det nødvendigt at forklare danskere, hvad en *koncentrationslejr* er? En *hamburger*? Et *hagekors*? En *neandertaler*? En *davidsstjerne*? Er der nogen, som ikke ved, hvad en *schweizerkniv* er? Hvad har bokse om *Rousseau, Giacometti* og *Genève* at gøre i en ordbog over tysk? Og *Schwarzenegger* har vel ikke så forfærdeligt meget med tysk sprog og kulturliv at gøre – desuden kender alle (unge) ham vel i forvejen? Der er også meget tomgang i boksoplysningerne: Det er ikke så informativt gang på gang at få at vide, at nogen eller noget er "kendt" (fx *Grass, Haydn, Hesse*) eller endog "meget kendt" (fx *Die Zeit*). Det er heller ikke særligt nyttige oplysninger, at *mors dag* "foregår stort set som i Danmark", at man i Tyskland de fleste steder spiser "den samme type

morgenmad som i Danmark", at "den almindelige *skoledag* svarer nogenlunde til i Danmark" osv.

Netop de kulturbundne leksemer (se også nedenfor) giver anledning til panderynken. Fx er boksen *sankthansaften* ikke andet end et par oversættelser af danske ord til tysk, som man også kan få i ordbogsartiklen, hvor det dog havde været mere interessant at få at vide, hvori forskellene i *indhold* i denne tradition egentlig består. For sankthans har tilsyneladende i fx Tyskland (mere middelalderorienteret; regionale forskelle) en anden status end i Danmark (mere national; i det hele taget vigtigere). Om *gymnasium* får vi at vide, at "Det tyske gymnasium [...] langt hen ad vejen [svarer] til det danske. Det er en studieforberedende, teoretisk uddannelse som har forskellige retninger, primært almindennende, merkantil og teknisk. Der er lokale varianter alt efter delstat". Ok, det sidste er en relevant oplysning, men ellers er det jo en kontrastivt temmelig redundant beskrivelse: Det allervigtigste, nemlig at "Gymnasium" i det tysksprogede område typisk dækker en del af vores folkeskole, får man ikke at vide i boksen.

Boksene indeholder i øvrigt både temmelig mange sjuskefejl – se fx *Brandenburg, Deutschland, Fahrenheit, Grass, ondt, perfektum, Rheinland-Pfalz, Saarland, stadion* og find dem selv – og faktuelle unøjagtigheder: For at tage det vigtigste eksempel først: *Currywurst* spises normalt med *Pommes*, ikke med brød. Det er heller ikke sandt, at "*Lederhosen* er en typisk beklædning for mænd i Alpelandet". Jeg har faktisk aldrig set mænd med lederhosen i Alpelandet, derimod i mensaen på Humboldt Universität i Berlin, og de var vist ikke fra Alpelandet, snarere bøsser (hvad der selvfølgelig ikke udelukker hinanden). Og hvad angår boksen om Thomas Mann, er det kun *Josef und seine Bruder*, som ikke er filmatiseret, hvor kun *Der Tod in Venedig* nævnes som sådan. Indimellem bliver sprogbrugsuplysningerne også lige lovlig træsuitsagtige: "Glem ikke at sige *bitte* fx når du beder om noget [og herudover?], ellers kan det blive opfattet som temmelig uhøfligt". Man burde nok formulere det mindre kategorisk.

Et irritationsmoment er desuden de tyske genusoplysninger, som konsekvent gives ved, at ordene nævnes i bestemt form, fx *øl* "fremstilles af humle, *der Hopfen*, vand, *das Wasser*, går, *die Hefe*, og malt, *das Malz*" – hvad der både er uæstetisk og kan føre til kontrastiv fejlinlarng for ubefæstede brugere. En mere formel anke mod bokssystemet er i øvrigt, at tilgangen til boksene er for tilfældig: Boksen om Rügen skal jeg således finde under *Insel*, den om *Jugendstrafrecht* under *Jugend* og artiklen om småmønter under *Kleingeld*. Det havde været mere fornuftigt at placere dem under deres danske ækvivalenter, eller i det mindste at etablere et stikordsregister, så der var en systematisk måde at finde frem til dem på for den in-

teresserede. Men altså: Hovedprincippet med bokse er godt, og der er en del gode oplysninger for germanistiske nybegyndere.

3. Kulturbundne leksemer

En anden principiel fordel ved bokssystemet er, at *kulturbundne leksemer* bedre kan beskrives her end i ordbogsartiklen, som jo traditionelt lægger op til, at der gives en ækvivalent, og ikke forklares. Kulturbundne leksemer er netop kendetegnet ved ikke at have en ækvivalent i L2. Men man har traditionelt ikke brugt forklaringer i tosprogsordbøger – sikkert fordi man snævert har fokuseret på "oversættelsesfunktionen", hvad der jo i virkeligheden nok er en ret sjælden funktion for brugeren. I stedet har man givet en konstrueret oversættelse eller en "kvasiækvivalent", dvs. et fænomen i L2, der omtrent svarer til L1-fænomenet. Men i bund og grund er det jo lidt utilfredsstillende sådan at tilsløre forskelle i kultur. Så her er boksene en oplagt mulighed. Gode oplysninger om kulturforskelle får man fx i boksene *Bafög*, *Beamte* og *Schultüte*, som giver en indsigt i tysk kultur, man ikke havde fået vha. "pseudoækvivalenter": *Bafög* er jo netop ikke "S.U.", en *Beamter* har en anden status end en dansk "tjenestemand", og en *Schultüte* er det jo meningsløst at gengive med "skolekræmmerhus" e.l. Men desværre følges metoden ikke til dørs: Mange klassiske danske kulturbundne leksemer er enten ikke medtaget (fx *kravlenisse*, *sangskjuler*, *rullepølse*, *øllebrød* og *koldskål* – sidstnævnte er ikke det samme som "Kaltschale") eller oversættes stadig utilfredsstillende: *hjemmeværn* (som i de fleste tilfælde vil være lig med "Hjemmeværnet") oversættes fx med "Zivilschutz", hvad der ikke på nogen måde dækker: "Hjemmeværnet" er en frivillig, immobil kampenhed, "Zivilschutz" ganske enkelt administrative foranstaltninger til beskyttelse af civile under katastrofer. En *kronik* er på ingen måde det samme som en "Feuilleton", som er kultursektionen i en avis eller et litterært indslag i samme. Det er heller ikke overbevisende, at *gækkebrev* oversættes "Osterbrief mit Ratespiel" med et lille distancerende "ca." foran: Et *gækkebrev* kan ikke oversættes til tysk, kun forklares: Og POL's forslag vil alligevel stort set ikke kunne bruges i nogen sammenhænge uden yderligere forklaring af fænomenet for den tysksprogede modtager. Mere redeligt er det efter min mening derfor at undgå at *oversætte* og i stedet *forklare* sig ud af forskellene; måske med en omtrentlig syntaktisk ækvivalent i tillæg.

4. Opslagsord og -udtryk

I *LexicoNordica* 10 blev der nævnt et forslag fra dette års nordiske leksikografi-symposium (Bergenholtz/Malmgren 2003), nemlig at anmelderen kunne gennemgå 1 % af ordbogen meget nøje og så sammenligne dette udsnit med tilsvarende udsnit fra andre, kommenterbare ordbøger. Dette forslag anser jeg generelt for at være uoverkommeligt, idet antallet af artikler, som i så fald skulle gennemgås, i mange tilfælde ville overstige 10.000. Det repræsenterer en enorm mængde (ulønnet) arbejde. Principielt er ideen dog god, hvis man dermed kan undgå at binde sig til den konkrete procentsats (jf. også lemmaundersøgelsen i Fahl/Farø/Heegaard/Lorentzen 2002). Jeg har, som supplement til ovenstående bemærkninger, derfor valgt at se på et væsentligt mindre udsnit end de foreslåede 1 % og plukket to helt tilfældige lemma-strækninger ud. Valget er af metodiske grunde sket ud fra eksterne ordbøger, nemlig *Mann-Mast* i en tilfældig tysk retskrivningsordbog, og *rumpe-røsti* i en tilsvarende dansk – for at undgå præferencer i forhold til de konkrete ordbøger, der skulle undersøges. Disse valg er desuden motiveret af, at der er tale om steder i alfabetet, hvor der ikke hober sig hverken fremmedord eller "monotone" orddannelsesmønstre op, dvs. med en vis variation i udvalget af lemmata. Der blev herefter foretaget en sammenligning med to andre nye(re) kombiordbøger til sprogpåret, nemlig Thomsen 2000 (GAD) og Farø/Voller 2002 (GYL).

Ser vi alene på antallet af opslagsord i den tysk-danske del af de to udsnit, ligger POL pænt i midten:

Mann-Mast: GAD: 44; POL: 89; GYL: 134

Forskellen mellem POL og GYL udjævnes dog næsten i den dansk-tyske del:

rumpe-røsti: GAD: 70; POL: 145; GYL: 154

Forklaringen på denne forskel kan ligge i, at GYL indeholder langt flere leksikaliserede flerordsforbindelser end POL, hvis mikrostruktur generelt som sagt er særdeles slank. Selve "kvaliteten" af opslagsordene kan det være vanskeligt at bedømme, men der er i hvert fald ikke skrevet af fra nogen af de to andre, eftersom flg. tyske opslagsord er med i POL, uden at være med i GYL (og til dels GAD):

Mannen, *Mannequin*, *Mannschafskapitän*, *Manuskript*, *manövrien*, *Marathonlauf*, *Margarine* (dog GAD), *Maria*, *Marihuana*, *Marinade*, *marineblau*, *Marionettentheater*, *markant*, *Markise*, *Marktforschung*,

Marktfrau, Marktlücke, Marmelade (dog GAD), *marokkanisch, Marokko, Mars, marschbereit, marxistisch, Maschendraht, Maschinengewehr* (dog GAD), *Maschinenpistole* (dog GAD), *maskulin* (dog GAD), *Maßarbeit, Massenmörder, Masseur, Masseur*

Omvendt kan GYL divertere med disse, som POL ikke hjælper brugeren med:

Manndeckung, Männchen, Männerfang, Männergeschichte, Männer-sache, Männerstimme, Mannesalter, mannhaft, mannigfach, Mannigfaltigkeit, Männlein, männlich, Mannsbild, Mannschaftsgeist, mannshoch, Mannsperson, Mannometer, Mansardenwohnung, Mäntelchen, Manteltasche, Märchen, Märchenbuch, märchenhaft, Marge, Margerite, Marina, markdurchdringend, Markenschutz, Markenware, Marketing, Markierung, Markstück, Marktpreis, marktüblich, marktwirtschaftlich, marmorn, Marter, Martertod, Martini, Märtyrer, Marxist, März, Maschinenbau, maschinen-geschrieben, Maschinenkraft, Maschinenmeister, Maschinenschaden, Maschinenschreiben, Maschinenschrift, maschinenschriftlich, Ma-schinerie, Maskulinum, Masochismus, Masochist, Massageinstitut, Massaker, Massenandrang, Massenaufgebot, Massenentlassungen, Massenfertigung, Massenherstellung, Massensport, maßgearbeitet, massig, mäßig, mäßigen, Mäßigkeit, Mäßigung, Maßregel, maß-schneidern

Og GAD har:

Männchen, mannhaft, männlich, Manschettenknopf, Mäntelchen, Manual, Märchen, märchenhaft, Margerite, Marsbewohner, März, Maskenbildner, Maskenbildnerin, mäßig

I den dansk-tyske ordliste har POL flg. ord, som ikke er i GYL (og til dels GAD):

rumrejse, rumsonde, rumvæsen, rundet, rundtenom, ruskindsjakke, rutebil, rykvis, rype, rystelse, ræb, ræbe, rædselskabinet, rædsels-vækkende, ræse, ræsonnere, rævejagt, rødbrønd, rødbrun, rødder, rødøl, rødspængt, rødøjet, røg (vb), røget (dog GAD), *rømning, røn, røntgen, røntgenstråle, røremaskine*

Til gengæld "mangler":

run (på), *rundfart, rundgang, rundsav, runken, rustbehandle, rute-fly, rutinearbejde, rutinemæssig, rutte* (med), *rygdækning, rygende*

(uenig), *rygepause, rygskade, rygsvømning, rygsækturist, rykind, rystende, rytmik, rær, rødgran, Rødhætte, rødkælk, rødt, røgalarm, røgeri, røgforgiftet, røgforgiftning, røgfylt, røgsky, røgslør, rønnebærtræ, røntgenøjne, rør* (imp.)

som er medtaget i GYL, mens GAD kan byde på:

rundsav, Rwanda, rygfinne, rygskjold, ræddike, rødhals, Rødhætte, rødkløver, rørhat, rørtang

Forskellene alene i disse relativt små udsnit af de tre ordbøger i lemnaudvalg er til at tage at føle på. Skal man tale om kvalitative tendenser, har POL i ty-da tilsyneladende satset på et lemnaudvalg, som generelt er lidt mere basalt end GYL og GAD, men samtidig ofte relativt gennemskueligt for en dansker. Herudover kan det være vanskeligt at fremhæve et lemnaudvalg frem for et andet: Der er gode og mindre gode eksempler begge steder: En leksikografisk meget glædelig konstatering er det i hvert fald, at diversiteten ikke fejler noget mellem de tre ordbøger. Det samme billede gentager sig, hvis man ser på udvalget af flerordsforbindelser og ækvivalensangivelser: Der er på ingen måde skrevet af.

Generelt virker udvalget af opslagsord altså relativt fornuftigt. Det er også godt, at man kan finde navne som fx (*der*) *Aargau*, som mange danskere (tyskstuderende?) ikke vil kunne placere som schweizisk kanton. Engang imellem kan man dog synes, at danskeres evne til at gennemskue de tyske ord undervurderes: *Palästinenser, Panorama, Pant(h)er, Pantomime, Parabel, Paradies, Saturn, Sauce, Saudi-Arabien* etc. er jo fuldt transparente for en dansker og kunne derfor godt have været undværet i den tysk-danske del – vi taler om en lille ordbog, hvor lemmaselektionen altid er smertefuld. Vil man have oplysninger om genus og fleksion, så findes de nemt i den dansk-tyske del: Fordelen ved kombiordbøger er jo, at den slags redundans kan undgås. I retningen dansk-tysk er alt principielt åbent: Den danske bruger kan aldrig gætte sig til, hvad noget "hedder" på tysk, så her kan udvælgelsesprincipperne i højere grad være styret af, hvor hyppigt ordet bruges i dansk. Derfor kan opslagsord som *hingsteføl, ligtog, gærdesmutte, guvernante, glasværk, humbugmager, hushovmester, saline, frygtsom* og *graviditetskjole* virke lidt påfaldende i en ordbog, der ifølge forordet dækker "basisordforrådet". Jf. også udtryk som *tjene sit levebrød ved noget, kalde ng til et embede* og *Gud har hjemkaldt hende*: Basalt er det bestemt ikke, i hvert fald ikke længere. Og i temmelig mange tilfælde er det uforståeligt, at ordbogen ikke i højere grad udnytter det kontrastive princip: Udtryk som *ohne Saft und Kraft, man sagt, sage und schreibe..., was sagst du dazu?, das hat*

nichts zu sagen, er hat nichts zu sagen er jo ikke problematiske at afkode for en dansker, som kender komponenternes danske ækvivalenter, så jeg tvivler på, at der er et opslagsbehov for dem. Også idiommer, som er konstrueret fuldstændigt parallelt på de to sprog, er mindre interessante, fx *er kann nicht über seinen eigenen Schatten springen*, som POL hyperdistant (jf. Farø 2000) gengiver med *han kan ikke gå mod sin natur*. Det er dog kritikpunkter, der højst forstyrrer det samlede billede en anelse.

5. Eksempler og formuleringer

Sprogbrugseksemplerne er ikke altid lige overbevisende. Hvorfor skal vi ved *fremvisning* have eksemplet: *Fremvisningen af kunstkattene gjorde et stort indtryk på gæsterne*, når det vel i bund og grund drejer sig om, at vi skal have oplyst, at præpositionalfrasen på dansk normalt svarer til en genitiv på tysk ("Die Vorführung der Kunstschatze"). Man bliver her afledt fra de rent sproglige oplysninger; *tierlieb* er det heller ikke nødvendigt at forklare med eksemplet *sie ist sehr tierlieb – hun er meget glad for dyr*: En mere systematisk og simpel løsning er *tierlieb – glad for dyr*. Eksempler skal tydeliggøre et problem, ellers er de uinteressante, eller sågar i vejen.

I betragtning af, at det er en nyudviklet og mindre ordbog, indeholder den i øvrigt forbavsende megen arkaisk og opstøttet sprogbrug. Nogle få eksempler: *Jeg skal gengælde dig din narrestreg; til gunst for hvem skal du bestemme dig?; hvoraf kommer det at du er så tålmodig?; jeg kan godt lide æbler, hvorimod min søster foretrækker pærer; jeg ved ikke hvorvidt det er rigtigt; det er naboerne hvilke jeg ikke kan lide; han er kun lidt interesseret i at betale mere osv.* Det er næppe konstruktioner, der er udtryk for "et centralt, aktuelt ordforråd" (smudsomslag), og som der reelt er et opslagsbehov for. Der er også problemer den anden vej rundt, jf. fx *für die Gesundheit schädlich – skadelig for sundheden* (hvorfor ikke "sundhedsskadelig?"); *eine schamlose Lüge – en skændig løgn; Busenfreund – hjertensven; sämtlicher Ärger – al fortrædelighed; jmdn auf den Namen Hans taufen – give ngn navnet Hans i dåben; das wird ihm teuer zu stehen kommen – det kommer ham dyrt at stå*: Det er er "ækvivalenter", man højst ville forvente at finde i store ordbøger, der ikke er blevet revideret grundigt i mange år.

6. Varians

I en bilingval ordbog behøver man ikke at have alt at vide om fremmedsproget. Faktisk er det en fordel, hvis man kan lade så mange oplysninger som muligt være implicite. Samtidig er det – med visse undtagelser – generelt heller ikke nødvendigt at give oplysninger om brugerens eget sprog. Ikke desto mindre får man i POL – delvist understøttet af andre ordbøger – mange af den slags oplysninger, som efter denne anmelders mening er ligegyldige for en dansk bruger, der søger viden om (forholdet mellem dansk og) tysk. Det er derfor ikke hensigtsmæssigt at medtage både *gudfar* og *gudfader* og *grøntsagssuppe* og *grønsagssuppe* etc.: De er en del af samme mikrostruktur, så brugeren har ikke brug for denne oplysning om danske "dobbeltformer". Det er heller ikke så interessant, at *fortbleiben* er intransitivt, mens *föhnen* er transitivt, for det er de ækvivalenter, der gives, også: Den grammatiske oplysning er bare unødig støj. Og hvorfor skal man i da-ty have at vide, at *Gong* (sjældent) også opfattes som neutrum? Det er da nok at få at vide, at man i hvert fald kan bruge ordet i maskulinum på tysk – det andet er bare en pudsigheid, og i hvert fald ikke hjælp til produktion af tysk tekst. Det er det traditionalistiske princip bestemt heller ikke, at man slavisk følger Dudens (deskriptive) fleksionsparadigmer, dvs. at man altid kan skrive enten *Gespenssts* el. *Gespentes* i genitiv. Men hvad skal man dog vælge? Hvorfor ikke træffe et valg for brugeren? Fx ud fra æstetiske, sprogbrugsmæssige eller konserverative kriterier, i stedet for lidt fejlt at overlade valget til brugeren, som formentlig ikke har nogen præferencer. Vil man se på specialiteter som varians og deskriptiv leksikografi er der jo altid de tysk-tyske ordbøger at gribe til. Men en (lille) tyskordbog for danskere burde efter denne anmelders opfattelse være så pædagogisk som mulig og undlade den slags variation. Kort sagt: En ordbog, der lægger vægt på at være "aktiv" ("produktionsordbog" ville være en bedre betegnelse), burde ikke medtage en masse varians i L2, for det er ikke af interesse for en bruger, der vil have hjælp til at udtrykke sig på tysk. Ganske vist støder man så ind i problemet, at man dermed ikke kan bruge ordbogen til funktionen "korrektur", et problem som blev diskuteret indgående på dette års nordiske leksikografi-symposium på Schæffergaarden (jf. fx Tarp 2004). Men efter denne anmelders overbevisning er det også et urimeligt krav at stille til de fleste ordbogstyper, at man *ex negativo* skal kunne slutte sig til, hvad der er forkert, ud fra devisen: Hvad der ikke er med i ordbogen, er ikke korrekt tysk. Det ville være en yderst ubehagelig situation at placere sig selv i som leksikograf. Det, der behandles i ordbogen, skulle gerne være centralt og i hvert fald ikke (umarkeret) normstridigt. Men en gennemsnitlig bilingval ordbog kan næppe overtage de tyske retskriv-

ningsordbøgers rolle. Og de fleste ordbogstyper kæmper med plads, så hvorfor ikke gå den proskriptive vej, som fx Henning Bergenholtz ved flere lejligheder har talt varmt for (fx i Bergenholtz 1998 og for nylig på IdS-konferencen i Mannheim 2004), også i den bilingvale leksikografi?

7. Slutord

Politikens nye ordbog skal af denne anmelder overordnet set hilses hjerteligt velkommen blandt rækken af tyskkordbøger, fordi den vover sig ind på nye områder og er mere end blot en lemmaliste. Desuden taler det til dens fordel, at der er taget selvstændigt stilling til både lemmaliste, flerordsforbindelser og ækvivalenter. At der hyppigt kun gives en ækvivalent pr. opslag, ser denne anmelder som en naturlig konsekvens af det (leksikografisk, ikke bibliografisk!) lille format, selv om papiret dog kunne have været udnyttet væsentligt bedre. Trods de anførte forbehold, som ikke alle skal ses som kritik af denne ordbog specielt, men snarere af en vis traditionalisme i det leksikografiske miljø, må ordbogen derfor samlet set betegnes som en berigelse af det dansk-tyske ordbogslandskab, til gavn for brugeren, som vælger at investere i mere end én ordbog i "melleformat".

Litteratur

- Bergenholtz, Henning 1998: Deskriptiv, proskriptiv og præskriptiv leksikografi. I: Ruth Vatvedt Fjeld/Boye Wangensteen (red.): *Normer og regler: Festskrift til Dag Gundersen 15. januar 1998*. Oslo: Nordisk Forening for Leksikografi.
- Bergenholtz, Henning/Malmgren, Sven-Göran 2003: Forord. I: *LexicoNordica 10*, 1-5.
- Fahl, Laurids/Farø, Ken/Heegaard, Jan/Lorentzen, Henrik 2002: [Anmeldelse af 3 nye retskrivningsordbøger]. I: *Danske Studier 97*, 222-237.
- Farø, Ken 2000: Idiomatik i moderne dansk-tysk leksikografi. I: *Hermes 25*, 176-202.
- Farø, Ken/Voller, Inge 2002: *Dansk-tysk/Tysk-dansk ordbog*. København: Gyldendal.
- Tarp, Sven 2004: Hvad er en bilingval ordbog? I: *LexicoNordica 11*, 5-23.
- Thomsen, Knud Troels 2000: *tysk kombi*. København: Gad.

Rikke Haugaard, Anne Lise Laursen, Birger Andersen

Sandro Nielsen, Lise Mourier & Henning Bergenholtz: *Regnskabsordbogen dansk-engelsk*. Forlaget Thomson 2004.

1. Baggrund

Behovet for en ordbog, der systematisk dækker det regnskabsmæssige område, har i mange år været udtalt. Det udviklede begrebsapparat, der ligger bag området, har hidtil skullet studeres i diverse håndbøger, lærebøger m.v. Repræsentationen af områdets fagterminologi i eksisterende fagordbøger, såvel mono- som bilingvale, har indtil nu begrænset sig til de helt centrale termer, og for translatorstuderende, undervisere og professionelle oversættere har dette betydet tidskrævende undersøgelser i håndbøger, udarbejdelse af egne databaser og i sidste instans forespørgsler hos regnskabsfolk.

Motivet til udarbejdelsen af denne regnskabsordbog har været den omstændighed, at alle børsnoterede selskaber iflg. en EU-forordning senest fra 2005 skal aflægge koncernregnskab efter de internationale regnskabsstandarder samt – som en konsekvens heraf – vedtagelsen af en ny årsregnskabslov i Danmark, der begrebsmæssigt distancerer sig fra tidligere tiders regnskabslovgivning på grund af et paradigmeskift fra historisk baseret til værdibaseret fremlæggelse af årsregnskabet, og terminologisk har fjernet sig endnu mere fra det niveau, hvor en basisviden om debet og kredit og dobbeltbogholderi gjorde, at regnskabssteker dog var til at fatte, hvis man investerede lidt tålmodighed i det.

Samtidig medfører den stigende globalisering et øget behov for at kunne sammenligne regnskabsinformationer på tværs af landegrænser. Vi kan kun være enige i ordbogsforfatterens bemærkning i forordet om, at "for at kunne foretage en sådan sammenligning er det nødvendigt, at danske virksomheders eksterne regnskabsinformationer foreligger på engelsk" (p. 7). Der er derfor al mulig grund til at hilse en dansk-engelsk regnskabsordbog velkommen.

2. Om ordbogen

Bag ved den gedigne ordbog på 431 sider står tre forfattere, der hver især er kapaciteter inden for fagsprogoversættelse og leksikografi. Herudover har en række fagfolk, sprogstuderende og it-folk ydet